

зателей, маса одного семени у сведи оказалась наименее вариабельным параметром в различных эколого-ценотических условиях, что подтверждается низким значением $\Gamma_{\text{прмс}}$.

Таким образом, что количественное выражение исследуемых генеративных характеристик *S. prostrata* зависит от биомассы особей, посредством которой на процесс репродукции растений данного вида воздействуют как условия произрастания, так и другие показатели их жизненного состояния.

Литература

1. Злобин Ю.А. Репродукция у цветковых растений: уровень особей и уровень популяций // Биологические науки. — 1989. — №7. — С. 77—89.
2. Устойчивый Крым. Водные ресурсы / Тарасенко В.С., Боровский Б.И., Тимченко З.В., Борисов Б.М., Ена В.Г., Закусилов Н.А. — Симферополь: Таврида, 2003. — 413 с.
3. Gautet C.L., Keddy P.A. A comparative approach to predicting competitive ability from plant traits // Nature. — 1988. — V. 334, № 61 — 79. — P. 242—243.

СУЧАСНИЙ СТАН ФІТОБІОТИ БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА „КУП'ЯНСЬКИЙ” (ХАРКІВСЬКА ОБЛАСТЬ)

Каменюка О.А., Філатова О.В.
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

Куп'янський район знаходиться на сході Харківської області. На його території лише 5 заповідних об'єктів загальною площею 174,3 га, що складає 0,13% від площі району. Це значно менше ніж середні показники по Харківщині і Україні. Одним з найцінніших у фітосозологічному відношенні є ботанічний заказник місцевого значення „Куп'янський”.

Дослідження його рослинного покриву ми проводили протягом 2004–2006 років. Через територію заказника був прокладений профіль вздовж якого на метрових ділянках вивчали склад рослинних угруповань. Особливу увагу приділяли рідкісним ценозам та видам рослин, а також антропогенному впливу та його наслідкам.

На унікальність рослинного світу заказника звертали увагу І.Г. Гмелін, М.В. Клоков, В.І. Талієв, М.Є. Лавренко, Л.Н. Горелова, О.В. Філатова, О.Г. Вовк. Значна роль у створенні заказника і вивченні його флори належить відомому куп'янському аматору-фармацевту Д.Й. Натанзону.

Заказник має площу 57 га і розташований поблизу с. Нова Тарасівка майже на кордоні з Луганською областю на схилах яружно-балкової системи різної крутизни та експозиції, що і визначає характер рослинності. На похилих схилах південної і південно-східної експозиції переважають ценози справжніх степів, представлені типчаково-ковилово-різнотравними та чагарниково-різнотравними угрупованнями. В складі домінантів нами тут виявлені: *Festuca rupicola* Heuff, *Stipa lessingiana* L., *S. capillata* L., *Caragana frutex* L., *Trifolium montanum* L.,

Veronica austriaca L. тощо. На крутих схилах зі змитими глинистими ґрунтами — угруповання з переважанням *Salvia nutans* L., *Thymus marschallianus* L., *Helychrisum arenarium* L., *Linum flavum* L. На північних і північно-західних схилах поширені угруповання лучних степів з домінуванням *Bromopsis riparia* (Rehm.) Holub, *Poa angustifolia* L., *Carex praecoх* Schreb. і мезо-ксерофітним різнотрав'ям: *Vinca herbacea* Waldst. & Kit., *Hypericum perforatum* L., *Fragaria viridis* L., *Paeonia tenuifolia* L., *Lathyrus tuberosus* (L.). У пониззях балки зростають угруповання типових справжніх луків із *Poa pratensis* L., *Dactylis glomerata* L., *Elytrigia repens* (L.) Nevski тощо.

У флорі заказника значне місце посідають важливі ресурсні види, які мають цілющі властивості: *Adonis vernalis* L., *Hypericum perforatum*, *Thymus marschallianus*, *Valeriana rossica* P. Smirn. або відрізняються високою декоративністю: *Anemone sylvestris* L., *Iris pumila* L., *Linum flavum*, *Paeonia tenuifolia*, *Vinca herbacea*, види *Salvia* тощо.

В складі раритетної рослинності нами виявлені степові рослини угруповання, які займають значні площі і занесені до Зеленої книги України: *Stipeta capillatae*, *S. lessingiana*, *Amygdaleta nanae*, *Paeonia tenuifoliae*. Рідкісна флора нараховує 22 види: *Astragalus dasyanthus* Pall., що занесені до Європейського Червоного списку; *Paeonia tenuifolia*, *Pulsatilla nigricans* Stoerck, *Stipa capillata*, *S. lessingiana*, занесені до Червоної книги України та рідкісні на Харківщині: *Adonis vernalis*, *A. wolgensis* Steven, *Amygdalus nana* L., *Anemone sylvestris*, *Astragalus pubiflorus* DC., *Bellevalia sarmatica* (Pall. ex Georgi), *Cerasus fruticosa* (Pall.) Woronov, *Clematis integrifolia* L., *Dictamnus gymnostylis* Steven, *Gonolimon tataricum* (L.) Boiss., *Iris pumila*, *Linum flavum*, *Salyia aethiopsis* L., *S. nutans*, *Teucrium polium* L., *Valeriana rossica*, *Vinca herbacea*.

Стан популяції рідкісних видів останнім часом погіршується. Це відбувається внаслідок порушення заповідного режиму: випасання худоби та сінокосіння, випалювання степу, збору лікарської сировини та декоративних видів рослин. Типові природні угруповання змінюються похідними. Серед домінантів з'являються *Agrimonia eupatoria* L., *Daucus carota* L., *Plantago major* L. тощо. Викликає занепокоєння швидкий наступ адвентивних рослин (бур'янів нами було зафіксовано понад 20 видів).

Результати наших досліджень надані до Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем для розробки кадастрової документації.

ОХОРОНА РІДКІСНИХ СТЕПОВИХ ЕФЕМЕРОЇДІВ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ EX SITU

Криворучко Т.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Останнім часом, коли все більше видів рослин стають рідкісними та спостерігається скорочення площ, на яких існує природна рослинність, усе більшої актуальності набувають активні форми збереження біорізноманіття. За умов інтенсивного господарювання, охорона видів in situ (в природі), хоча природно є ідеальним заходом, не завжди може